

บทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย

ROLES OF ORDINARY WOMEN IN THAI CONTEMPORARY FOLKSONGS

ทับทิม ชัยชนะ¹, โกชัย สาริกบุตร², รังสรรค์ จันดี³

Thapthim Chaichana¹, Kochai Sarikbutr², Rangsan Janta³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถนนช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 53000^{1,2,3}

Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Phueak Road, Muang District, Chiang Mai, 50300^{1,2,3}

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย แนวคิดของผู้ประพันธ์เพลงลูกทุ่งร่วมสมัย และปัจจัยทางสังคม ที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย ตามแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นเพศ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิง และแนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยม

ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของผู้หญิงที่ปรากฏ มี 8 ด้านได้แก่ บทบาทของผู้หญิงด้านการสร้างอำนาจต่อรองทางเพศ บทบาทของผู้หญิงที่บูชาความรัก บทบาทของผู้หญิงในฐานะลูกสาว บทบาทของผู้หญิงด้านความเชื่อความศรัทธา บทบาทของผู้หญิงที่ต่อสู้ชีวิต บทบาทของผู้หญิงทางเพศภาวะ บทบาทของผู้หญิงในฐานะภรรยาและบทบาทของผู้หญิงในฐานะแม่

จากบทบาทของผู้หญิงทั้ง 8 ด้าน พบว่า บทบาทของผู้หญิงด้านการสร้างอำนาจต่อรองทางเพศ มีบทเพลงจำนวนมากที่สุด 19 เพลง บทบาทของผู้หญิงที่บูชาความรัก มีบทเพลงมารองลงมา จำนวน 14 เพลง และบทบาทของผู้หญิงในฐานะแม่ มีบทเพลงน้อยที่สุด จำนวน 5 เพลง

ผู้ประพันธ์เพลงได้สะท้อนแนวคิดของตนเองที่มีต่อผู้หญิง ได้แก่ แนวคิดเรื่องความเชื่อ แนวคิดด้านค่านิยมและวัฒนธรรม และแนวคิดความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ พบว่า แนวคิดที่เด่นและพบมากที่สุด ได้แก่ แนวคิดความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่

ปัจจัยทางสังคมที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงมี 4 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการศึกษา และปัจจัยด้านวัฒนธรรมชุมชน เป็นปัจจัยกำหนดให้ผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งมีบทบาทและบุคลิกที่เปลี่ยนไปจากอดีต และเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่เด่นที่สุด เพราะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจทำให้ผู้หญิงมีบทบาทในการต่อสู้ชีวิต เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น และให้ได้รับการยอมรับจากสังคม

¹ นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ ข้าราชการบำนาญประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

³ รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปัจจัยทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งทางด้านฐานะทางสังคม การศึกษา เศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสื่อ ได้ทำให้ผู้หญิงมีอำนาจต่อรองทางสังคมกับผู้ชายมากขึ้น ทำให้บทเพลงลูกทุ่งปัจจุบันสะท้อนถึงบทบาทและอำนาจต่อรองทางสังคมของผู้หญิงได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ : บทบาท , ผู้หญิงสามัญ , เพลงลูกทุ่งร่วมสมัย , เพศภาวะ , อำนาจต่อรองทางเพศ

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) analyze the roles of ordinary women in contemporary folksongs, 2) analyze the concepts of contemporary folksongs composers, and 3) analyze social factors that determine the roles of women in the contemporary folksongs. The qualitative study based on the concepts of gender, women's roles, and feminism.

The results revealed that there are eight roles of women found in this study: the roles of sexual negotiation power, women worshipping love, being daughter, belief and faith, life struggle, sexuality, being wife and mother.

The roles of sexual negotiation power, women worshipping love and being wife emerged in 19, 14 and 5 songs respectively in this study.

Song composers reflected their various concepts on women as follows: being modern women, belief, value and culture.

There were four social factors that determined the roles of women: family, economy, education and social culture. Economy was, especially, the most influence one that changed women personality and roles from the past. Because they needed to struggle for being in high economic class and accepted by their society.

Changing social factors, including social status, education, economy and media and technological advancement have empowered women over men. Clearly, Thai contemporary folksongs are reflecting women's social roles and negotiation power.

KEYWORDS : Roles , Ordinary Women , Contemporary Folksongs, gender, Sexual negotiation power,

บทนำ

มนุษย์กับบทเพลงและดนตรีนั้น มีความเกี่ยวโยงกันเสมอมา โดยมนุษย์เป็นผู้สร้างเสียงเพลงและดนตรีขึ้น เพื่อประโยชน์ด้านความบันเทิง พักผ่อนหย่อนใจ บทเพลงและดนตรีนอกจากจะช่วยปลอบประโลมใจของคนแล้ว ในอดีตยังใช้ในการปลุกใจให้เกิดความฮึกเหิมในการออกศึกสงคราม การปลุกฝังความรักชาติ หรือใช้รณรงค์ในโครงการต่าง ๆ อีกทั้งยังสะท้อนถึงรากเหง้าของวัฒนธรรมและความเปลี่ยนแปลงที่ได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคม นอกจากนี้ความสำคัญของบทเพลงและดนตรีที่มีต่อมนุษย์นั้น ปรากฏในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “ชนใดไม่มีดนตรีกาล ในสันดานเป็นคนชอบกลนัก” บทเพลงและดนตรียังมีความเป็นสากล ดังที่มีผู้กล่าวเสมอว่าโลกของเพลงและดนตรีนั้นไร้พรมแดนแม้จะแตกต่างด้านภาษาแต่สามารถเข้าใจได้ด้วยความรู้สึกที่ถูกถ่ายทอดผ่านบทเพลงและดนตรี

บทเพลงถือกำเนิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับสังคมมนุษย์ มีที่มาจากชีวิตมนุษย์และเป็นผลงานที่สร้างสรรค์โดยฝีมือของมนุษย์ทั้งสิ้น บทเพลงจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม มนุษย์สร้างสรรค์บทเพลงขึ้นมา เพื่อตอบสนองความรู้สึกนึกคิด หรือแรงบันดาลใจที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อมในสังคมของตน

เพลงในแต่ละยุคสมัย เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม จึงทำให้เกิดลักษณะเฉพาะของเพลงแต่ละยุคขึ้น และเพลงลูกทุ่งก็เป็นอีกประเภทหนึ่งที่มีความนิยมมาทุกยุค เพราะมีลักษณะเฉพาะ มีท่วงทำนอง จังหวะ สีสาว การร้องที่เป็นแบบแผน

บทเพลงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ผู้ประพันธ์สร้างสรรค์ขึ้นมาจากความรู้ แนวคิด ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม และถ่ายทอดไปยังผู้

ฟังด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน เพื่อบอกเนื้อหาสาระ และสร้างสุนทรียะอันเป็นคุณค่าในด้านการสร้างอารมณ์แก่ผู้ฟัง บทเพลงมีบทบาทมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากผู้ประพันธ์เพลงได้พยายามหยิบยกปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในทุกระดับสังคม สะท้อนสภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง การประกอบอาชีพ ตลอดจนในวงการธุรกิจต่าง ๆ ออกมาตีแผ่ให้เห็นอย่างชัดเจน

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าเพลงลูกทุ่งในอดีตได้มีการพัฒนารูปแบบมาเป็นเพลงลูกทุ่งร่วมสมัยในปัจจุบัน มีแนวการผลิตเพลงที่แตกต่างจากเพลงลูกทุ่งและเพลงอื่น ๆ ทั้งในเรื่องทำนอง จังหวะและบทเพลง แต่เรื่องราวหลัก ๆ ของบทเพลงยังเป็นเนื้อหาสาระในเรื่องของความรัก ความสัมพันธ์ของชายหญิง บทบาททางสังคม การแสดงออกทางเพศในเรื่องต่าง ๆ

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สำรวจเพลงลูกทุ่งร่วมสมัยจากแผ่นซีดีที่ออกวางแผงในช่วงปี พ.ศ. 2550 – 2555 เพราะเป็นช่วงที่เพลงลูกทุ่งได้รับความนิยม ซึ่งบทเพลงได้กล่าวถึงบทบาทของผู้หญิงและยังแสดงถึงมุมมองของสังคมที่มองผู้หญิงผ่านบทเพลงในแงุ่มที่หลากหลายและลึกซึ้งขึ้นกว่าเดิม

คำถามเพื่อการวิจัย

1. บทเพลงแสดงบทบาทผู้หญิงอย่างไร
2. ผู้ประพันธ์เพลงมองผู้หญิงอย่างไร และเพราะอะไร
3. มีปัจจัยทางสังคมอะไรบ้าง ที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงในบทเพลง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดของผู้ประพันธ์เพลงลูกทุ่งร่วมสมัย
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยทางสังคมที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่องบทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย ผู้วิจัยได้จำกัดขอบเขตของการศึกษาไว้ ดังนี้

ขอบเขตด้านตัวอย่าง

1. ศึกษาประวัติผู้ประพันธ์เพลงลูกทุ่งจำนวน 18 คน ที่ประพันธ์เพลงลูกทุ่งให้นักร้องชาย นักร้องหญิง จากค่ายแกรมมี่โกลด์ และค่ายอาร์สยาม

2. บทเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย ปี พ.ศ. 2550-2555

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาบทเพลงลูกทุ่งร่วมสมัยที่มีเนื้อหาแสดงบทบาทของผู้หญิงทั้ง 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ โดยจำแนกบทเพลงลูกทุ่งตามลักษณะของภาษาและการดำเนินชีวิต รวมทั้งบริบทที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละภาค

ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษาบทเพลงลูกทุ่งร่วมสมัยที่เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2550 - 2555 เนื่องจากช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่เพลงลูกทุ่งร่วมสมัยได้รับความนิยมในสังคมเป็นอย่างมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ประพันธ์เพลง และบทเพลงลูกทุ่งร่วมสมัยรายชื่อบทเพลงที่นำมาศึกษา ได้จากการรวบรวมบทเพลงลูกทุ่งตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2555 จากจำนวนเพลง 300 เพลง จากนั้นผู้วิจัยได้เลือกบทเพลงลูกทุ่งที่แสดงบทบาทของผู้หญิงได้จำนวน 82 เพลง โดยผู้ประพันธ์เพลงที่มีชื่อเสียง จำนวน 18 คน ได้ประพันธ์เพลงให้นักร้องชาย นักร้องหญิงจากค่ายแกรมมี่โกลด์ และค่ายอาร์สยามนำไปขับร้อง จำนวน 36 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม

ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การอ่านวิเคราะห์ และการเขียนเชิงคุณภาพโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นพร้อมการวิจารณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำบทเพลงลูกทุ่งที่ได้คัดเลือกจำนวน 82 เพลง มาวิเคราะห์ถึงบทบาทของผู้หญิงแล้วจัดกลุ่มตามบทบาทความเป็นผู้หญิงใน 4 ภาค พร้อมทั้งวิเคราะห์แนวคิดของผู้ประพันธ์เพลง และปัจจัยทางสังคมที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย สรุปได้ ดังนี้

1. บทบาทของผู้หญิงสามัญที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย พบบทบาทของผู้หญิง 8 บทบาท

1.1 บทบาทของผู้หญิงด้านการสร้างอำนาจต่อรองทางเพศ ปรากฏบทบาท 2 ลักษณะ คือ ผู้หญิงมีอิสระทางความคิด จำนวน 14 เพลง และผู้หญิงที่เข้มแข็งและรักศักดิ์ศรีตนเอง จำนวน 5 เพลง

บทเพลงที่แสดงบทบาทผู้หญิงมีอิสระทางความคิด ได้แก่ บทเพลง ป้อจายลั่นลา, สาวกำไ้, หัวใจมีงานเข้า, อะหย่งปะล้าปะเหลื่อ, แต่งงานกันเถอะ, เธอจะยอมเป็นของฉันไหม, จะขอก็รับขอ, ปักล้าบอกครูแต่หนูกล้าบอกอ้าย, สาวอีสานรอรัก, สาวภูธร, อยากเปลี่ยนนามสกุล, คนดำใจดี, สาวใต้ใจดี และลูกสาวพ่อขุน บทเพลงที่แสดงบทบาทผู้หญิงที่เข้มแข็งและรักศักดิ์ศรีตนเอง ได้แก่ บทเพลงขาดเขาเราอยู่, คนนี้แฟนฉัน, ไม่อยากใช้แฟนร่วมกับใคร, พอแล้ว และผู้หญิงไม่กินหญ้า

1.2 บทบาทของผู้หญิงที่บูชาความรัก ปรากฏบทบาท 2 ลักษณะ คือ ผู้หญิงที่บูชาความรักด้วยการรอคอย จำนวน 11 เพลง และบทบาทผู้หญิงที่บูชาความรักด้วยการเสียสละ จำนวน 3 เพลง

บทเพลงที่แสดงบทบาทของผู้หญิงที่บูชาความรักด้วยการรอคอย ได้แก่ บทเพลงไว้อาลัยสายลม, อยากพับแผ่นฟ้า, เก็บรักที่ปลายรุ้ง, สัมกันแล้วกาไล่ตัว, คอยพิที่สุโขทัย, อสงไขย, ไม่เคยตายไป, จากใจเหตุผลที่ทนเจ็บสาวสวนยางและรอหนุ่มตาปี” บทเพลงที่แสดงบทบาทผู้หญิงที่บูชาความรักด้วยการเสียสละ ได้แก่ บทเพลง “ยอมจำนนฟ้าดิน รักสามเฒ่าเราสามคน และที่หนึ่งไม่ไหว”

1.3 บทบาทของผู้หญิงในฐานะลูกสาวมีบทบาท 2 ลักษณะ คือ ลูกสาวที่อยู่ในโอวาทของพ่อแม่ จำนวน 1 เพลง และลูกสาวมี

ความกตัญญูต่อพ่อแม่ จำนวน 11 เพลง

บทเพลงที่แสดงบทบาทลูกสาวที่อยู่ในโอวาทของพ่อแม่ ได้แก่ บทเพลง เปิดใจสาวแต่ บทเพลงที่แสดงบทบาทลูกสาวมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ได้แก่ บทเพลง เย็บจักรถักผืน, กาสะลองสาวน้อยเยิงพิงค์, เพื่อแม่ สัญญากับใจ, คิดถึงแม่, สะดอพลัดถิ่น, สาวรามยามเย็น, สาวน้อยไม่ลืม, สะดอเธอกำลังใจจากแดนไกล, และบัณฑิต กริดยา

1.4 บทบาทของผู้หญิงด้านความเชื่อความศรัทธา ปรากฏบทบาท 2 ลักษณะ คือ ผู้หญิงมีความเชื่อทางศาสนา จำนวน 7 เพลง และผู้หญิงที่มีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จำนวน 4 เพลง

บทบาทผู้หญิงที่มีความเชื่อทางศาสนา ได้แก่ บทเพลง เลือกซักปได้, แฟนเพื่อนบ่เหมือนแฟนเฮา, ที่รักเรารักกันไม่ได้, น้องทำบาปปลง, เลือกคำว่าเจ็บเก็บไว้คนเดียว, คนเหงาที่เข้าใจเธอ และน้องมาที่หลัง บทเพลงที่แสดงบทบาทผู้หญิงที่มีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ บทเพลง บนเจ้าแม่, สาวทะเลปูน, รอฟที่นครพนม และอย่าลืมสัญญาใจ”

1.5 บทบาทของผู้หญิงที่ต่อสู้ชีวิต ปรากฏบทบาท 2 ลักษณะ คือ ผู้หญิงที่ต่อสู้ชีวิตด้วยการทำอาชีพรับจ้าง มีจำนวน 6 เพลง และผู้หญิงที่ต่อสู้ชีวิตการทำอาชีพค้าขาย มีจำนวน 1 เพลง

บทเพลงที่แสดงบทบาทผู้หญิงที่ต่อสู้ชีวิตด้วยการทำอาชีพรับจ้าง ได้แก่ บทเพลง สาวน้อยในเรียง, เย็บจักรถักผืน, หนาวแสงน้ออน, ลูกจ้างเขาสาวโรงงาน, จากบ้านนาด้วยรัก, สาวเย็บผ้า และคนบ้านเดียวกัน” บทเพลงที่แสดงบทบาทผู้หญิงที่ต่อสู้ชีวิตด้วยการค้าขาย ได้แก่ บทเพลงสาวกาตแลง

1.6. บทบาทของผู้หญิงทางเพศสภาวะ ปรากฏบทบาทผู้หญิงที่ทำหน้าที่ดูแลบ้านเรือน ดูแลครอบครัว และการทำอาหาร บทบาทของผู้หญิงทางเพศสภาวะ มีจำนวน 8 เพลง ได้แก่ บทเพลง สีม้น้องแล้วกา, ส้มตำ, เทพธิดาผ้าซิ่น, ขาดคนหุงข้าว, แม่ครัวหัวไข่, สาวลูกทุ่ง, คอยรักหนุ่มตังเก และอ้อร้อพองาม

1.7 บทบาทของผู้หญิงในฐานะภรรยา ปรากฏบทบาท 3 ลักษณะ คือ ภรรยาที่เป็นแม่ศรีเรือน จำนวน 2 เพลง ภรรยาที่คอยให้กำลังใจสามี จำนวน 2 เพลง และภรรยาที่นอบน้อมและอดทนต่อสามี จำนวน 2 เพลง

บทเพลงที่แสดงบทบาทภรรยาที่เป็นแม่ศรีเรือน ได้แก่ บทเพลง แม่ศรีเรือน และไมใช่นางฟ้าแต่อยากพาพี่ขึ้นสวรรค์ บทเพลงที่แสดงบทบาทภรรยาที่คอยให้กำลังใจสามี ได้แก่ บทเพลง กำลังใจในแววดา และ ยายใจคนจน บทเพลงที่แสดงบทบาทภรรยาที่นอบน้อมและอดทนต่อสามี ได้แก่ บทเพลง กอดคนนอกใจ และ ขอทำเพื่ออ้าย

1.8 บทบาทของผู้หญิงในฐานะแม่ ปรากฏบทบาท 3 ลักษณะ คือ แม่ที่รักและคอยทะนุถนอมลูก จำนวน 2 เพลง แม่ที่ห่วงใยลูกและนึกถึงอนาคตของลูก จำนวน 2 เพลง และแม่ที่รู้จักอบรมสั่งสอนลูกให้ประพฤติเป็นคนดี จำนวน 1 เพลง

บทเพลงที่แสดงบทบาทแม่ที่รักและคอยทะนุถนอมลูก ได้แก่ บทเพลง รักแท้คือแม่เรา และแต่แม่ บทเพลงที่แสดงบทบาทแม่ที่ห่วงใยลูกและนึกถึงอนาคตของลูก ได้แก่ บทเพลง ปริญญาลูกแม่ค้า และสองครั้งที่แม่ร้องไห้ บทเพลงที่แสดงบทบาทแม่ที่รู้จักอบรมสั่งสอนลูกให้ประพฤติเป็นคนดี ได้แก่ บทเพลง ความฝันของแม่

จากบทบาทของผู้หญิงทั้ง 8 ด้านมีบทบาทของผู้หญิงด้านการสร้างอำนาจต่อรองทางเพศในบทเพลงมากที่สุด จำนวน 19 เพลง แสดงให้เห็นบทบาทของผู้หญิงยุคใหม่ที่มีความกล้า ท้าทายในเรื่องของความรัก มีอิสระทางความคิด เปิดเผย มีความเข้มแข็ง และรักศักดิ์ศรีตนเอง ส่วนบทบาทของผู้หญิงที่บูชาความรัก มีบทเพลงมากรองลงมา จำนวน 14 เพลง แสดงให้เห็นบทบาทของผู้หญิงยุคเก่าที่มีความอ่อนไหว มีความอดทน มั่นคงในความรัก และซื่อสัตย์ต่อคนรักด้วยการรอคอย และอีกบทเพลงหนึ่ง ได้แก่ บทเพลง เย็บจักรถักผืนเป็นบทเพลงที่แสดงถึงผู้หญิงที่มีบทบาทอยู่ 2 ด้าน ได้แก่ บทบาทของผู้หญิงในฐานะลูกสาวและบทบาทของผู้หญิงที่ต่อสู้ชีวิต

นอกจากนี้บทเพลงที่แสดงบทบาทของผู้หญิงด้านการสร้างอำนาจต่อรองทางเพศมีความสัมพันธ์กับแนวคิดสตรีนิยม ที่ผู้หญิงมีความเสมอภาคทางเพศ กล้าพูด กล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง เข้มแข็ง อดทน แสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระและเคารพในศักดิ์ศรีของตนเองและผู้อื่น เชื้อมั่นในความมีประสิทธิภาพของตนเอง เป็นผู้ที่มีพรหมลิขิตใหม่ ๆ และมีภาวะการเป็นผู้นำมากกว่าบทบาทของผู้หญิงในอดีต

2. แนวคิดของผู้ประพันธ์เพลงลูกทุ่งร่วมสมัย

จากแนวคิดของผู้ประพันธ์เพลง ผู้วิจัยได้ศึกษาผู้ประพันธ์เพลงลูกทุ่ง จำนวน 18 คน ซึ่งมีมุมมองและแนวคิดในการประพันธ์เพลงสรุปได้ 3 แนวคิดหลัก ดังนี้

2.1 บทเพลงสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ความเชื่อเป็นลักษณะความคิดอย่างหนึ่งของมนุษย์ มีความเชื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยว เพื่อความมั่นคงทางจิตใจ เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงให้มีชีวิตอยู่ได้ จากบทเพลงผู้

ประพันธ์เพลงได้แสดงแนวคิดในเรื่องความเชื่อ 4 ลักษณะ ได้แก่

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องของบุญและกรรม ผู้ประพันธ์เพลงในแนวคิดนี้ได้แก่ พยัต ภูวิชัย และสลา คุณวุฒิ

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องโชคละตา ผู้ประพันธ์เพลงในแนวคิดนี้ได้แก่ จิตรกร บัวเนียม และสุทธิพงษ์ สมบัติจินดา

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ประพันธ์เพลงในแนวคิดนี้ได้แก่ สลา คุณวุฒิ และ สุทธิพงษ์ สมบัติจินดา

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการเลือกคู่ครอง ผู้ประพันธ์เพลงในแนวคิดนี้ได้แก่ ชลธิ์ ธารทอง, ไพบุลย์ บุตรขัน และ สนชัย สมบูรณ์

2.2 บทเพลงสะท้อนแนวคิดด้านค่านิยมและวัฒนธรรม ค่านิยมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่ เป็นเป้าหมายในการดำเนินชีวิต ส่วนวัฒนธรรมเป็นหนทางแห่งการดำเนินชีวิต เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของงาน แสดงถึงวิถีชีวิต ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว และศีลธรรมอันดีของคนในสังคม จากบทเพลงผู้ประพันธ์เพลงได้แสดงแนวคิดในเรื่องค่านิยมและวัฒนธรรม อยู่ 4 ลักษณะ ได้แก่

2.2.1 แนวคิดด้านค่านิยมในเรื่องอาหาร ผู้ประพันธ์เพลงแนวคิดนี้ได้แก่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

2.2.2 แนวคิดด้านค่านิยมในเรื่องการศึกษา ผู้ประพันธ์เพลงแนวคิดนี้ได้แก่ หนู มิเตอร์

2.2.3 แนวคิดเรื่องความกตัญญู ผู้ประพันธ์เพลงแนวคิดนี้ได้แก่ พยัต ภูวิชัย สมชาย ตรุฬิมาย และวิทย์ มหาชน

2.2.4 แนวคิดเรื่องการทำบุญ ผู้ประพันธ์เพลงแนวคิดนี้ได้แก่ สลา คุณวุฒิ, วสุ ห้าวหาญ, สมชาย ตรุฬิมาย, สนชัย สมบูรณ์ และสุทธิพงษ์ สมบัติจินดา

2.2.5 แนวคิดของผู้หญิงที่มั่นคงในความรัก ผู้ประพันธ์เพลงแนวคิดนี้ได้แก่ ชีรภัทร นันทพัต

2.3 บทเพลงสะท้อนแนวคิดความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ มี 2 ลักษณะ ได้แก่

2.3.1 แนวคิดความเป็นผู้หญิงที่เข้มแข็ง รักศักดิ์ศรี ผู้ประพันธ์เพลงแนวคิดนี้ได้แก่ จักรา เวียนวิวัฒน์, ปาน ประภาศิต, และ วสุ ห้าวหาญ

2.3.2 แนวคิดความเป็นผู้หญิงที่เปิดเผย กล้าทำทนาย ผู้ประพันธ์เพลงแนวคิดนี้ได้แก่ ธาณินทร์ เคนโพธิ์, พจน์ สุวรรณพันธ์, พุทธชาติ ยศแก้วสุด, สลา คุณวุฒิ และสุทธิพงษ์ สมบัติจินดา

จากแนวคิดของผู้ประพันธ์ บทเพลงที่ผู้ประพันธ์ได้สร้างสรรค์ขึ้น มีบทบาทที่หลากหลาย ซึ่งอาจแสดงให้เห็นบทบาทของผู้หญิงในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา จากบทบาทในอดีตที่ผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายสงวนท่าที เป็นแม่ศรีเรือน แต่บทเพลงในปัจจุบัน ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนบทบาทผู้หญิงที่เข้มแข็ง กล้าแสดงออก และทำทนายมากขึ้น ซึ่งเรื่องราวส่วนใหญ่ผู้ประพันธ์ใช้ข้อมูลจากเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในสังคม และอีกส่วนหนึ่งมาจากประสบการณ์จากการทำงาน จากความรู้สึกและจินตนาการของผู้ประพันธ์เอง

3. ปัจจัยทางสังคมที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงสมัยใหม่ในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย

ปัจจัยทางสังคมที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงสมัยใหม่ในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย มีอยู่ 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัย

ด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการศึกษา และปัจจัยพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมของชุมชน

ผู้หญิงได้มีส่วนร่วมในสังคม การเปลี่ยนแปลงของสังคมมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับการยกระดับฐานะของผู้หญิงให้สูงขึ้นในด้านต่าง ๆ เช่น ผู้หญิงมีบทบาทด้านครอบครัวเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม นอกจากจะต้องดูแลงานบ้าน ดูแลสมาชิกในครอบครัวแล้ว ผู้หญิงก็ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ขณะเดียวกัน ผู้หญิงมีโอกาสด้านการศึกษา สามารถที่จะศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้มีความรู้ และนำมาใช้ในการหางานที่มีรายได้ดี มีเกียรติ และได้รับการยอมรับจากสังคม ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้หญิงดีขึ้น

วัฒนธรรมของชุมชน ในแต่ละชุมชน มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงในชุมชนนั้น เช่น การประกอบอาชีพ การนับถือศาสนา และการสื่อสารโดยใช้ภาษาถิ่น

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย พบบทบาทของผู้หญิง 4 ภาค ที่มีบทบาทในด้านต่าง ๆ ด้วยแนวคิดของผู้ประพันธ์เพลง และปัจจัยทางสังคมที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงมีข้อสังเกตที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. บทเพลงได้แสดงบทบาทของผู้หญิงซึ่งพบว่ามีบทบาทของผู้หญิงทั้งหมด 8 ด้าน บทบาทที่พบในบทเพลงมากที่สุด ได้แก่ บทบาทของผู้หญิงด้านการสร้างอำนาจต่อรองทางเพศ มีลักษณะของผู้หญิงยุคใหม่ที่มีความกล้า ทำหาย มีความเข้มแข็ง อดทน ต่อสู้ชีวิต และเชื่อมั่นในตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มิตรารภรณ์

อยู่สถาพร (2541) พบว่า ความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ มีลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความเข้มแข็ง อดทน ต่อสู้ชีวิต เชื่อมั่นในตนเองและมีอำนาจเหนือชาย

นอกจากนี้บทบาทของผู้หญิงด้านการสร้างอำนาจต่อรองทางเพศยังมีความสัมพันธ์กับแนวคิดสตรีนิยม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วารุณี ภูริสินสิทธิ์ (2545) กล่าวถึง แนวคิดสตรีนิยมที่เน้นการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงในด้านต่าง ๆ ผู้หญิงมีความเสมอภาคทางเพศ กล้าพูด กล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง เข้มแข็ง อดทน แสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระและเคารพในศักดิ์ศรีของตนเอง

บทบาทที่พบในบทเพลงมากรองลงมา ได้แก่ บทบาทของผู้หญิงที่บูชาความรัก มีลักษณะของผู้หญิงยุคเก่าที่มีความอ่อนไหว มีความอดทน มีความซื่อสัตย์ต่อคนรัก ด้วยการรอคอย ยึดมั่นในคำสัญญา รักเดียวใจเดียว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์(2535) พบว่า ภาพของผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งมากกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนเพลงทั้งหมดที่ได้วิเคราะห์เป็นเพลงที่เกี่ยวกับความรักหรือความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงเป็นหลัก และภาพที่ได้จากบทเพลงเป็นภาพลบหรือภาพแห่งความทุกข์มากกว่าภาพแห่งความสุข เช่น คนรักเป็นคนหลอกหลวง คนรักเปลี่ยนใจ ลืมคำสัญญา คนรักหลายใจ

จากบทบาทของผู้หญิงที่กล่าวมา มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงจากอดีตที่ผู้หญิงได้จำกัดอยู่เฉพาะภายในบ้าน แต่ปัจจุบันผู้หญิงได้ก้าวสู่โลกภายนอก มีอาชีพ มีรายได้ ทำให้บทบาทของผู้หญิงเปลี่ยนไป ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงมีบทบาทที่เปลี่ยนไป มีดังนี้

1.1. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี และสื่อที่ทันสมัย ทำให้ผู้หญิง

มีโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น ทนต่อเหตุการณ์ รัฐบาลข่าวสารข้อมูลอยู่ตลอดเวลา

1.2 การศึกษา ในอดีตผู้หญิงไม่ได้รับการสนับสนุนให้ได้รับการศึกษา เพราะสังคมกำหนดให้ผู้หญิงมีหน้าที่ต้องดูแลงานภายในบ้าน ปัจจุบันผู้หญิงได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ทำให้ผู้หญิงมีความรู้ความสามารถเทียบเท่าผู้ชาย สามารถทำงานที่ผู้ชายทำได้ ทำให้สังคมยอมรับความสามารถของผู้หญิง

1.3 เศรษฐกิจ ในอดีตผู้หญิงมีหน้าที่ดูแลบ้านทำงานภายในบ้าน ไม่มีรายได้เป็นของตนเอง ผู้หญิงไม่สามารถออกไปทำงานนอกบ้านได้ เพราะสังคมไม่ยอมรับในความเป็นเพศหญิง และเชื่อว่าผู้หญิงไม่สามารถทำงานที่ดีได้ นอกจากเป็นกรรมกร แรงงาน อยู่ในโรงงานอุตสาหกรรม แต่ปัจจุบันผู้หญิงได้รับโอกาสจากสังคมในการเลือกประกอบอาชีพที่ตนเองสนใจ และมีความถนัดมากขึ้น จึงทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น

1.4 การออกนอกบ้านของผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงมีอำนาจต่อรองสูงขึ้นในด้านต่าง ๆ เทียบเท่ากับผู้ชาย งานของผู้หญิงที่เคยทำภายในบ้าน ปัจจุบันผู้ชายสามารถทำแทนผู้หญิงได้ อาทิเช่น ซักผ้า ภูบ้าน และทำอาหาร เป็นต้น

1.5 กระแสสากลในเรื่องสิทธิสตรี ถือเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิง ปัจจุบันผู้หญิงได้พลิกบทบาทตัวเอง คือ เป็นผู้หญิงสมัยใหม่ที่ไม่ยึดติดกับวัฒนธรรมแบบเดิม มีสิทธิเสรีภาพในเรื่องทางเพศมากขึ้น จากบทบาทของผู้หญิงที่เป็นฝ่าย “รับ” กลายมาเป็นฝ่าย “รุก” แทน และบทบาทของผู้หญิงที่กล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าคิด ในสิ่งที่เคยปิดกั้นมานาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วารุณี ฐิริสินสิทธิ์ (2545) กล่าว

ถึงแนวคิดสตรีนิยมที่เรียกร้องให้ผู้หญิงได้มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับชาย

2. แนวคิดของผู้ประพันธ์เพลง บทเพลงที่ผู้ประพันธ์ได้สร้างสรรค์ขึ้น มีบทบาทที่หลากหลาย ซึ่งอาจแสดงให้เห็นบทบาทของผู้หญิงในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา จากบทบาทในอดีตที่ผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายสงวนท่าที เป็นแม่ศรีเรือน แต่บทเพลงในปัจจุบัน ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนบทบาทผู้หญิงที่เข้มแข็ง กล้าแสดงออก และท้าทายมากขึ้น ซึ่งเรื่องราวส่วนใหญ่ ผู้ประพันธ์ใช้ข้อมูลจากเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในสังคม และอีกส่วนหนึ่งมาจากประสบการณ์จากการทำงาน จากความรู้สึกและจินตนาการของผู้ประพันธ์เอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลินี ไชยชำนาญ (2533) พบว่า เพลงลูกทุ่งของนักประพันธ์เพลงที่มีชื่อเสียง ชลธิ์ ธารทอง ผู้ประพันธ์ได้ใช้สัญลักษณ์เฉพาะบุคคลในด้านเนื้อหา และสะท้อนให้เห็นสภาพสังคม วัฒนธรรมในสังคมไทยได้อย่างชัดเจน และตรงตามความเป็นจริง เพราะผู้ประพันธ์เขียนจากประสบการณ์ด้วยตนเอง แต่อีกส่วนหนึ่งผู้ประพันธ์เพลงใช้ความรู้สึก จินตนาการ และประสบการณ์จากการทำงาน หรือที่พบเห็น เช่นเดียวกับ ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ (2535) ให้ข้อสังเกตว่า เพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่ประพันธ์โดยผู้ชาย ผู้ชายเป็นผู้กำหนดเนื้อหาของเพลง ดังนั้นภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในบทเพลง เป็นภาพที่ผู้ประพันธ์เพลงชายคิดว่าผู้หญิงควรเป็นเช่นไร หาใช้ภาพของผู้หญิงที่มองตัวเองจริง ๆ

3. ปัจจัยทางสังคมที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย

ปัจจัยทางสังคมที่กำหนดบทบาทของผู้หญิง มี 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการศึกษา และปัจจัยด้านวัฒนธรรมชุมชน

เป็นปัจจัยกำหนดให้ผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งมีบทบาทและบุคลิกที่เปลี่ยนไปจากอดีต และเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่เด่นที่สุด เพราะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจทำให้ผู้หญิงมีบทบาทในการต่อสู้ชีวิต เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น และได้รับการยอมรับจากสังคม

ปัจจัยทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งทางด้านฐานะทางสังคม การศึกษา เศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสื่อ ได้ทำให้ผู้หญิงมีอำนาจต่อรองทางสังคมกับผู้ชายมากขึ้น ทำให้บทเพลงลูกทุ่งปัจจุบัน สะท้อนถึงบทบาทและอำนาจต่อรองทางสังคมของผู้หญิงได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเพลงลูกทุ่งกำลังได้รับความนิยมมากขึ้น เพราะการนำเสนอรูป

แบบและช่องทางที่หลากหลายในการเข้าถึงคนฟังเพลง โดยไม่จำกัดเพศและวัย ดังนั้นผู้ประพันธ์เพลงรุ่นใหม่ จึงต้องพัฒนาตนเอง และปรับกลยุทธ์ใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในสังคม โดยเฉพาะการประพันธ์บทเพลงที่มีเนื้อหาสาระ มีคติสอนใจ การใช้ภาษา และสำนวนไทยที่สละสลวยจะทำให้เพลงลูกทุ่งมีคุณค่า เป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมของประชาชนต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มตัวอย่างประเภทอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบดูความเหมือนและความแตกต่างในการนำเสนอบทบาทของผู้หญิง ซึ่งจะสร้างความสนใจและช่วยให้เข้าใจบทบาทของผู้หญิงในบทเพลงอย่างหลากหลายมากขึ้น และควรมีการวิเคราะห์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้ฟังเพลงว่ามีมุมมองอย่างไรต่อผู้หญิงในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. (2535). ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสื่อมวลชน. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลีณี ไชยชำนาญ. (2533). วิเคราะห์เพลงวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของชลธี ธารทอง. (ปริญญา นิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- มิตรารักษ์ ออยู่สหาพร. (2541) การสร้างภาพความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ผ่านบทเพลงไทยสมัยนิยมระหว่างปี พ.ศ.2527-2539. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย).
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2545). สตรีนิยม ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.